

новые тенденции в информационно-педагогическом пространстве дошкольного и начального образования США.

Ключевые слова: система дошкольного и начального образования, реформаторские идеи, новые тенденции, информационно-педагогическое пространство.

Pokorna L.N.

DEVELOPMENT OF INFORMATION-PEDAGOGICAL SPACE IN PRESCHOOL AND PEDAGOGICAL EDUCATION IN THE USA

The article is devoted to the issue of the development and formation of the system of preschool and primary education in the United States Besides? The article reveals the reformative ideas and new tendencies in informative pedagogic space in the theory of primary education in the USA.

Key words: system of preschool and primary education, reformative ideas, new tendencies, pedagogic space.

УДК 373.2:81

Полевикова О.Б.

МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІКИ ФРІДРІХА ФРЬОБЕЛЯ

Автор статті обґрунтовує специфіку мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку в контексті педагогіки Ф.Фрєобеля. Виокремлює основні напрями науково-практичних розробок у галузі мовленнєвого розвитку і навчання мови дітей на етапі дошкільного дитинства. З'ясовує завдання з розвитку мовлення, обґрунтовані німецьким педагогом Ф.Фрєобелем.

Ключові слова: мовленнєвий розвиток; дитина дошкільного віку; педагогіка Ф.Фрєобеля.

Постановка проблеми. Оновлення, реформування та удосконалення системи дошкільної освіти, наповнення змісту дошкільної освіти новими аспектами, на які орієнтує сучасне суспільство, вимагає від науковців і практиків посиленої уваги до досягнень та надбань передових країн світу.

Оскільки проблема мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку завжди посідала чільне місце в наукових пошуках, уважаємо, що її подальший аналіз у контексті педагогічної діяльності відомого німецького педагога Ф.Фрєобеля слугуватиме ідеї збагачення національної педагогічної культури за рахунок міжнародного досвіду і дасть змогу презентувати власний науковий потенціал у європейський та світовий простір.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Важливими для нашого дослідження є мовознавчі праці Л.Щерби, О.Гвоздева, Л.Федоренко; висновки відомих психологів Б.Баєва, С.Рубінштейна, Л.Виготського, О.Запорожця, Д.Ельконіна, Г.Костюка, А.Маркової, О.Леонтєва, І.Синиці щодо різних питань розвитку дитячого мовлення; праці з фізіології І.Павлова, О.Іванова-Смоленського, М.Кольцова та сучасні методичні розробки А.Богуш, Ф.Сохіна, О.Ушакової, В.Логінової, Н.Гавриш, Н.Луцан, Г.Ляміної, Н.Карпинської, Е.Короткової, Т.Котик, К.Крутій та ін.

У загальному вигляді їхні погляди на природу мовленнєвих здібностей можна узагальнити таким чином:

1. Мовлення дитини розвивається у ході генералізації (узагальнення) мовних явищ, сприймання мовлення дорослих і власної мовленнєвої активності.

2. Мова і мовлення поєднують різні лінії психічного розвитку – розвиток мислення, уяви, пам'яті, емоцій і ін.

3. Провідне завдання у навчанні мови – це формування мовних узагальнень і елементарного усвідомлення явищ мови і мовлення.

4. Орієнтування дитини в мовних явищах створює умови для самостійних спостережень і експериментів над мовою, для саморозвитку мови, надає мовленню творчого характеру.

Вивченню та популяризації педагогічної спадщини Ф.Фрєбеля присвячені роботи З.Борисової, Н.Дем'яненко, В.Кравця, Л.Литвина, Н.Мчедлідзе, І.Свадковського, Т.Слободянюк, О.Сухомлинської, І.Улюкаєвої, М.Шабаєвої та ряду інших. Аналізуючи роботи німецького педагога, висвітлюючи той чи інший аспект його діяльності, намагаючись досягнути філософські підвалини його педагогічної теорії, автори прагнули до систематизації теоретичної спадщини видатного педагога, виділення її сильних та слабких сторін, узагальнення досвіду роботи.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Завдячуючи роботам вищевказаних авторів, ми маємо детальні відомості про життєвий шлях Ф.Фрєбеля, становлення та розвиток педагогічних поглядів, можемо ознайомитись із сутністю його педагогічної теорії та творами про виховання. Проте досліджень сучасних завдань мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку на тлі теоретичної спадщини німецького педагога відчутно недостатньо.

Мета статті: обґрунтувати специфіку мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку в контексті педагогіки Ф.Фрєбеля.

Реалізація мети дослідження вимагатиме, на нашу думку, розв'язання таких завдань:

- 1) виокремити три основні напрями науково-практичних розробок у галузі мовленнєвого розвитку і навчання мови дітей на етапі дошкільного дитинства;
- 2) визначити критерії базового рівня мовленнєвого розвитку, якого дитина повинна досягти в дошкільному віці;
- 3) з'ясувати основні напрями педагогічної роботи з розвитку мовлення, обґрунтовані німецьким педагогом Ф.Фрєбелем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Навчання мови, розвиток мовлення важливо розглядати не тільки з суто лінгвістичної точки зору (як оволодіння дитиною мовленнєвими вміннями – фонетичними, лексичними, граматичними), а й у контексті розвитку спілкування дітей один із одним і з дорослими (як становлення комунікативних здібностей).

Тому істотним завданням мовленнєвого виховання є формування не тільки культури мови, а й культури спілкування.

Головна мета мовленнєвого виховання полягає в тому, щоб дитина творчо засвоїла норми і правила рідної мови, вміла гнучко застосовувати їх у конкретних ситуаціях, опанувала основними комунікативними здібностями. (Зауважимо, що індивідуальні відмінності у рівні мовленнєвого розвитку у дітей одного віку можуть бути досить значними).

У сучасних дослідженнях були виділені три основні напрями науково-практичних розробок у галузі мовленнєвого розвитку і навчання мови дітей на етапі дошкільного дитинства [2: 169-171]. Це структурний напрям (формування різних структурних рівнів системи мови), функціональний напрям (формування навичок володіння мовою в його комунікативної функції – розвиток зв'язного мовлення, мовного спілкування), когнітивний (“пізнавальний”) напрям (формування здатності до елементарного усвідомлення мовних і мовленнєвих явищ).

В основі розвитку мовлення лежить активний, творчий процес оволодіння мовою, формування мовленнєвої діяльності.

Справжній розвиток мовлення передбачає засвоєння дитиною творчих можливостей мови. Однак для цього потрібна особлива організація процесу оволодіння мовою.

Важливо визначити як загальні, так і більш часткові критерії базового рівня мовленнєвого розвитку, якого дитина повинна досягти в дошкільному дитинстві. Серед перших слід назвати:

- Володіння літературними нормами і правилами рідної мови, вільне користування лексиною і граматиною у вираженні власних думок і складанні будь-якого типу висловлювання;
- Вміння вступати в контакт і вести діалог з дорослими й однолітками: слухати, запитувати, відповідати, заперечувати, пояснювати;
- Знання норм і правил мовного етикету, вміння користуватися ними згідно ситуації;
- Елементарні вміння читання та письма.

Важливо реалізувати ідею багатоаспектності і поліфункціональності мовленнєвого розвитку і мовного виховання. Так, розвиток мовлення органічно пов'язаний із розумовим розвитком, оскільки розвинуте людське мислення – це мовленнєве, мовне – словесно-логічне мислення. Правильно побудований процес мовного виховання сприяє і розвитку мислення. Поряд із цим зв'язок мовного (мовленнєвого) та інтелектуального необхідно розглядати і в зворотному напрямку – від інтелекту до мовлення (мови). Мається на увазі своєрідна лінгвістична функція інтелекту – роль розумової діяльності в оволодінні мовою (Ф.Сохін). Ця функція також потребує педагогічного культивування.

Особливо виразно зв'язок мовного і розумового розвитку виявляється у формуванні зв'язного висловлювання, яке характеризується змістовністю, логічністю, послідовністю. Щоб складно розповісти про що-небудь, потрібно чітко уявляти об'єкт розповіді, вміти аналізувати, спиратися на істотні властивості цього об'єкта, встановлювати різні відносини між предметами і явищами. Крім того, необхідно підбирати адекватні для вираження тієї чи іншої думки слова, вміти будувати прості і складні синтаксичні конструкції, використовувати різноманітні засоби для зв'язку окремих речень і частин висловлювання.

Зв'язне висловлювання як продукт діяльності дитини дозволяє з'ясувати, наскільки глибоко вона володіє його виразними засобами (порівняннями, епітетами, метафорами, синонімами та ін.) У цілому, розвиток мовлення тісно пов'язаний із формуванням художньо-мовленнєвої діяльності, що здійснюється засобами естетичного виховання.

Російським ученим Ф.Сохіним, дослідниками наукової школи під керівництвом А.Богущ визначені основні завдання педагогічної роботи з розвитку мовлення, кожній із яких відповідає певний комплекс допоміжних освітніх завдань:

1. Виховання звукової культури мовлення.
2. Розвиток словника.
3. Формування граматичної правильності мовлення.
4. Розвиток зв'язного мовлення.
5. Формування елементарного усвідомлення явищ мови і мовлення [2: 169-171].

Зміст цих завдань визначається лінгвістичними поняттями та психологічними особливостями оволодіння мовою.

Особливого значення вчені надають мовленнєвому середовищу, на тлі якого відбувається спілкування [2: 19]. На необхідності створення розвивального середовища [2: 20-21] наголошували педагоги-класики минулих століть, зокрема Ф.Фрйобель, який обстоював органічне поєднання мовлення з іншими видами діяльності: ігровою, образотворчою [5].

Німецький педагог Фрйдріх Фрйобель (1782-1852) відомий в історії педагогіки як автор оригінальної системи суспільного дошкільного виховання, засновник дитячого садка як закладу для виховання дітей дошкільного віку [4: 446].

Заслугою Ф.Фрйобеля стало впровадження в практику дошкільного закладу розмаїття видів дитячої діяльності та занять: це робота з дарами – будівельним матеріалом; рухливі ігри, малювання, ліплення, плетіння з паперу, вирізання з паперу, вишивання, викладання з

металевих кілець, паличок, гороху, намистинок, виколювання, конструювання з паперу, з паличок та ін. Більшість із цих занять знаходять застосування в сучасних ДНЗ.

Чимало сторінок у творах Ф.Фрєобеля присвячено розвитку мовлення дітей, пісням, іграм. Педагогом визначено послідовність мовленнєвих занять, розроблено рекомендації, як супроводжувати мовленням ті чи інші заняття. Для цього Фрєобелем придумані пісеньки, які супроводжують заняття з малювання, конструювання й ін. [5].

Ф.Фрєобель детально описав етапи формування мовлення дітей раннього і дошкільного віку і висунув вимогу про те, щоб ознайомлення з предметом передувало його називанню. Багато цінного містилося у пропозиціях Ф.Фрєобеля стосовно роботи дітей із різними матеріалами (палички, мозаїка, намисто, солома, папір) [5].

Важливим принципом системи Ф.Фрєобеля є поєднання дії або чуттєвого сприйняття зі словом. Зв'язок зі словом робить дії дитини та її чуттєвий досвід осмисленим і усвідомленим. У процесі ігор із дарами Ф.Фрєобеля вихователь демонструє дитині предмет, підкреслюючи його фізичні характеристики і можливі способи дії з ним і супроводжує свій показ спеціальним текстом (як правило, віршиком або пісенькою). Система Ф.Фрєобеля передбачає активну участь дорослого в діяльності дитини: передача "дарів", демонстрація способів дії з ними, віршики та пісеньки – усе це йде від вихователя. Але керівництво дорослого засноване на повазі до дитини і на врахуванні її інтересів.

Система німецького педагога набула широкого розповсюдження в багатьох країнах світу. Основоположниця української дошкільної педагогіки, просвітителька, визначна громадська та державна діячка України Софія Федорівна Русова 1871 року заснувала в Києві перший український дитячий садок, а з 1914 року читала курс дошкільного виховання у Фрєобелівському інституті [1: 116].

До педагогіки Ф.Фрєобеля зверталися також Н.Д. Лубенець, О.П. Усова, Б.І. Хачапурідзе, В.В. Давидов, В.І. Розін. Систему Ф. Фрєобеля досліджували відомі українські вчені Д.Ніколенко та З.Борисова.

Система Ф.Фрєобеля справила колосальний вплив на розвиток дошкільної педагогіки і знайшла своїх численних послідовників у сучасному просторі дошкільної освіти.

У Херсонському державному університеті з 2002 року підписана Угода про взаємне співробітництво між провідними навчальними закладами України та Німеччини. У квітні 2009 року на базі факультету дошкільної та початкової освіти ХДУ офіційно зареєстрована Херсонська філія Міжнародної громадської організації "Фрєобельтовариство" (перша в незалежній Україні). У жовтні 2009 року відкрито "Освітній центр Фрідріха Фрєобеля", на базі якого проходять засідання постійно діючого семінару-тренінгу для педагогів дошкільної галузі освіти Херсонщини. Першою випускницею ХДУ освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" напряму підготовки "Дошкільна освіта" М.Є. Щербіною розроблено зміст і програму курсу для студентів за вибором з теми **"Педагогічна спадщина Фрідріха Фрєобеля в сучасному просторі дошкільної освіти"**. Студенти і викладачі факультету дошкільної та початкової освіти ХДУ мають змогу проходити стажування у Єв.Фрєобельсемінарі м.Кассель (Німеччина).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, основні теоретичні та методичні принципи системи Ф.Фрєобеля залишаються актуальними і використовуються в сучасній практиці дошкільної педагогіки.

Тісна співпраця з Єв.Фрєобель семінаром м.Касселя в Німеччині, реєстрація Херсонської обласної громадської організації "Фрєобельтовариство", відкриття "Освітнього центру Фрідріха Фрєобеля" в Херсонському державному університеті створюють сприятливі передумови для реалізації педагогічних ідей відомого німецького педагога в сучасному просторі дошкільної освіти України.

У розвитку мовлення дошкільнят можна виокремити дві форми забезпечення наступності – лінійну і концентричну. Розв'язання кожного мовленнєвого завдання (виховання звукової культури мовлення, формування її граматичного ладу, словникова робота, розвиток зв'язного мовлення, формування елементарного усвідомлення явищ мови і

мовлення) здійснюється, насамперед, лінійно, тому що від групи до групи відбувається поступове ускладнення матеріалу в межах кожного завдання, варіюється і сполучуваність вправ, їх зміна і зв'язок.

У розвитку зв'язного мовлення – це поєднання речень у висловлювання, у словниковій роботі – це засвоєння смислової сторони слова, у граматиці – це формування мовних узагальнень.

Таким чином, особливої актуальності набуває проблема виокремлення пріоритетних ліній зміни змісту і структури кожного мовленнєвого завдання на різних вікових етапах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богуш А.М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. – Одеса: “Слово”, 2004. – 176 с.
2. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / За ред. А.М.Богуш. – К.: Вища шк., 2007. – 542 с.
3. Богуш А.М., Гавриш Н.В., Саприкіна О.В. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. – К.:Видавничий Дім “Слово”, 2009. – 408 с.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: “Академвидав”, 2006. – 456 с.
5. Фребель Ф. “Будем жить для своих детей” / Ф.Фребель / сост., предисл. Л.М.Волобуева. – М.: Изд.дом “Карапуз”, 2001. – 288 с.

Полевикова О.Б.

РЕЧЕВОЕ РАЗВИТИЕ РЕБЕНКА ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В КОНТЕКСТЕ ПЕДАГОГИКИ ФРИДРИХА ФРЕБЕЛЯ

Автор статті обосновує специфіку речевого розвитку дітей дошкільного віку в контексті педагогіки Ф. Фребеля. Виділяє основні напрямки науково-практичних розробок в області речевого розвитку і навчання мови дітей на етапі дошкільного дитинства. Виявляє задачі розвитку мови, обґрунтовані німецьким педагогом Ф. Фребелем.

Ключевые слова: речевое развитие, ребенок дошкольного возраста; педагогика Ф. Фребеля.

Polyevikova O.B.

PRE-SCHOOL CHILD'S LANGUAGE DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF FRIEDRICH FROBEL'S PEDAGOGY

The article substantiates the specific features of children's speech development in the context of F. Frobel's pedagogy. The author extracts the main directions of scientific and practical researches in speech development and language training children under school age. The speech development tasks, which were proved by German teacher F. Frobel, are found out.

Key words: speech development, preschool child; F. Frobel's pedagogy.

УДК 37.013: 792.8

Скобель Ю.М.

ЛЕМКІВСЬКИЙ НАРОДНИЙ ТАНЕЦЬ У КОНТЕКСТІ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

У запропонованій статті розглядається ряд проблем пов'язаних з історією та сучасним станом танцювальної культури лемків, з'ясовано шляхи її збереження та подальший розвиток.

Ключові слова: український танець, танцювальна культура, хореографія.

Одним із важливих завдань у побудові незалежної української держави є відродження, збереження та розвиток духовно-мистецької культури різних етнографічних груп, що